

YURAK QON TOMIR KASALIKLARIDA HAMSHIRA PARVARISHI STENOKARDIYA

Turgunova Shaxnoza

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Namangan filiali o'qituvchisi

Yigitalieva Maftuna

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Namangan filiali talabasi

yigitaliyevamuftuna@gmail.com

Abdurafova Ruxshona

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Namangan filiali talabasi.

ruxshonaabdurafova26@gmail.com

Kalit so'zlar: Yurak, stenokardiya, ishemiya, miokard infarkti ko'krak og'rig'i, hamshira parvarish, tezkor yordam, parhez, jismoniy faollik, stress omillari, asoratlarning oldini olish, rehabilitatsiya.

Annotatsiya: Yurak-qon tomir kasalliklari bugungi kunda dunyo miqyosida eng ko'p uchraydigan va nogironlik hamda o'lim sabablari orasida birinchi o'rinda turadigan kasalliklar sirasiga kiradi. Ulardan biri bo'lgan stenokardiya – yurak mushaklariga etarlicha qon etib bormasligi natijasida yuzaga keladigan, ko'krak sohasida kuchli og'riq va noqulaylik bilan kechadigan xastalikdir. Ushbu maqolada stenokardiyaning kelib chiqish sabablari, klinik belgilarining o'ziga xos jihatlari hamda kasallikning og'ir asoratlari batafsil yoritiladi.

Kirish. Alohida e'tibor hamshira parvarishiga qaratilgan bo'lib, unda bemorga tezkor yordam ko'rsatish, uning umumiy ahvolini nazorat qilish, og'riqni kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar, nitroglitserin kabi dori vositalarini to'g'ri va o'z vaqtida qo'llash, qon bosimini kuzatib borish hamda bemorning ruhiy holatini qo'llab- quvvatlash masalalari yoritilgan. Shuningdek, bemorga parhez tavsiyalari,

jismoniy faollikni to'g'ri taqsimlash, stress omillarini kamaytirish bo'yicha ko'rsatmalar berish ham hamshira vazifalarining muhim yo'nalishi sifatida ta'kidlanadi.

Maqolada stenokardiyada hamshiralik parvarishi nafaqat simptomlarni engillashtirish, balki kasallikning og'ir asoratlarini – miokard infarkti, yurak etishmovchiligi va boshqa hayot uchun xavfli holatlarning oldini olishda ham muhim o'rin tutishi qayd etiladi. Hamshiraning doimiy kuzatuvi, bemorga mehribon munosabati va to'g'ri parvarishi orqali bemorning hayot sifati yaxshilanadi, reabilitatsiya jarayoni samarali kechadi.

Shu tariqa, maqolada stenokardiyada hamshiralik parvarishi tibbiy amaliyotning ajralmas bo'lagi sifatida ko'rsatilib, uning ilmiy-nazariy va amaliy ahamiyati ochib beriladi. Bugungi kunda yurak-qon tomir kasalliklari butun dunyo miqyosida eng ko'p uchraydigan va o'limga olib keluvchi kasalliklar qatorida etakchi o'rinni egallaydi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) statistik ma'lumotlariga ko'ra, har yili millionlab insonlar aynan yurak-qon tomir tizimi bilan bog'liq xastaliklardan aziyat chekmoqda. Shular orasida stenokardiya keng tarqalgan bo'lib, u yurak mushaklariga kislorod va oziqa moddalarining etarli darajada etib bormasligi oqibatida yuzaga keladi. Bu esa bemorda ko'krak sohasida og'riq, nafas qisishi, umumiy zaiflik va hayot sifatining pasayishiga olib keladi. Stenokardiya ko'pincha kutilmagan va og'ir og'riq xurujlari bilan kechadi, natijada bemorda qo'rquv, bezovtalik va ruhiy tushkunlik holatlari yuzaga keladi. Shu sababli ushbu kasallik nafaqat jismoniy, balki psixologik jihatdan ham jiddiy e'tibor talab qiladi. Kasallikning asoratlari – miokard infarkti, yurak etishmovchiligi, hatto to'satdan yurak to'xtashi kabi xavfli holatlar bilan yakunlanishi mumkin.

Muhokama va natijalar: Mazkur holatlarda bemorga ko'rsatiladigan hamshiralik parvarishi alohida ahamiyat kasb etadi. Hamshiraning vazifasi faqatgina dori vositalarini berish yoki tibbiy ko'rsatmalarni bajarish bilan cheklanmaydi. U bemorning umumiy ahvolini nazorat qilish, og'riqni engillashtirish, nafas olishni

engillashtirish, qon bosimini kuzatish, kerakli hollarda tezkor yordam ko'rsatish, shuningdek, ruhiy qo'llab- quvvatlash kabi mas'uliyatli jarayonlarni ham o'z ichiga oladi.

Bundan tashqari, stenokardiya bilan og'rigan bemorlar uchun profilaktik chora-tadbirlar ham muhimdir. To'g'ri parhezga rioya qilish, jismoniy faollikni me'yorlash, zararli odatlardan voz kechish va stress omillarini kamaytirish – hamshiraning bemorga beradigan tavsiyalari qatoriga kiradi. Hamshiraning bilim va tajribasi, e'tiborli kuzatuv hamda mehribon munosabati kasallikning og'ir asoratlarini oldini olishda va bemorning hayot sifatini yaxshilashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu sababli ushbu mavzuda stenokardiya kasalligi va unda hamshiralik parvarishining o'rnini o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham dolzarb hisoblanadi.

O'tkazilgan ilmiy va amaliy tahlillar shuni ko'rsatadiki, stenokardiya nafaqat yurak-qon tomir kasalliklari orasida, balki umuman jahon sog'liqni saqlash tizimida eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Kasallikning keng tarqalganligi, og'ir klinik kechishi va yuqori darajadagi o'lim ko'rsatkichlari ushbu muammoni chuqur o'rganishni talab qiladi. Muhokama jarayonida asosiy e'tibor stenokardiya hamshiralik parvarishining o'rni va ahamiyatiga qaratildi.

Avvalo, hamshira parvarishining samarali tashkil etilishi stenokardiyaning asosiy belgilari – ko'krak og'rig'i, nafas qisishi, umumiy zaiflik kabi alomatlarni bartaraf etishda muhim rol o'ynashi aniqlandi. Hamshira tomonidan bemorning ahvolini doimiy kuzatib borish, yurak urish tezligi, arterial qon bosimi va nafas olish funksiyalarini nazorat qilish kasallikning og'ir asoratlari – miokard infarkti, yurak etishmovchiligi, hatto to'satdan yurak to'xtashining oldini olishda katta ahamiyat kasb etadi.

Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, stenokardiya tezkor yordam ko'rsatish hamshiralik parvarishining asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda nitroglitserin kabi dori vositalarini to'g'ri va o'z vaqtida qo'llash,

bemorning yotish holatini qulaylashtirish, kislorod terapiyasini tashkil etish zaruriy omillar sifatida qayd etildi.

Bundan tashqari, psixologik qo'llab-quvvatlash hamshira faoliyatining ajralmas qismidir. Stenokardiya xuruji paytida bemor ko'pincha qo'rquv, tashvish va vahima holatlariga tushadi. Hamshiraning bemorga tinchlantiruvchi suhbat olib borishi, ruhiy barqarorlikni ta'minlashi kasallik kechishini engillashtiradi.

Profilaktik choralar ham muhokamaning muhim yo'nalishlaridan biri bo'ldi. To'g'ri ovqatlanish, yog' va xolesterin miqdorini kamaytirish, ortiqcha vazndan qochish, chekish va spirtli ichimliklarni to'xtatish, jismoniy faollikni me'yorlash hamda stress omillarini kamaytirish stenokardiya xurujlarini oldini olishda asosiy omillardan ekanligi ta'kidlandi. Ushbu tavsiyalarni bemorga tushuntirish va ularga rioya etilishini nazorat qilish bevosita hamshira zimmasiga yuklatilgan.

Olingan natijalar shuni tasdiqlaydiki, stenokardiyada samarali hamshiralik parvarishi kasallik kechishini engillashtirish, asoratlarning oldini olish va bemorning hayot sifatini yaxshilashda hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Hamshira nafaqat tibbiy ko'rsatmalarni bajaruvchi, balki bemorning sog'lig'i va ruhiy holatini qo'llab-quvvatlovchi, uni to'g'ri hayot tarziga yo'naltiruvchi muhim tibbiy xodim sifatida alohida ahamiyatga ega. Stenokardiya kasalligini o'rganish va uni davolash jarayonida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ushbu kasallik yurak mushaklarining qon bilan etarlicha ta'minlanmasligi oqibatida yuzaga keladigan va inson hayoti uchun xavf tug'diruvchi holatdir. Muhokama davomida ma'lum bo'ldiki, stenokardiyada to'g'ri va o'z vaqtida ko'rsatiladigan hamshiralik parvarishi kasallikning og'ir oqibatlarini sezilarli darajada kamaytiradi. Avvalo, hamshira tomonidan amalga oshiriladigan klinik kuzatuv juda muhim hisoblanadi. Bemorda ko'krak qafasidagi og'riqlar, yurak urish tezligi, nafas olishning buzilishi, arterial qon bosimining o'zgarishi muntazam nazorat qilinishi lozim. Bu ko'rsatkichlar yordamida kasallikning qanchalik og'ir kechayotgani aniqlanadi va shifokorga aniq ma'lumot beriladi.

Muhokama jarayonida shuningdek, tezkor yordam choralarining samaradorligi alohida ta'kidlandi. Stenokardiya xuruji paytida bemorga qulay holat yaratish, nitroglitserin kabi tez ta'sir etuvchi dori vositalarini berish, zarurat bo'lsa kislorod bilan ta'minlash - hamshiralik parvarishining muhim bo'g'inlaridan biridir. Ushbu amaliy choralar nafaqat og'riqni kamaytiradi, balki yurak mushaklarini ishemiyadan himoya qilib, miokard infarkti kabi og'ir oqibatlarining oldini olishga xizmat qiladi. Muhokamada yana bir muhim jihat — psixologik qo'llab-quvvatlash masalasi bo'ldi. Stenokardiya xurujlari ko'pincha kutilmagan va keskin bo'lgani uchun bemorda qo'rquv, bezovtalik, vahima kabi ruhiy holatlar yuzaga keladi. Hamshiraning muloyim muomalasi, bemor bilan tinchlantiruvchi suhbat olib borishi, unga xavfli holat ustidan nazorat mavjudligini tushuntirishi ruhiy barqarorlikni ta'minlaydi va kasallik xurujining og'irligini kamaytiradi. Profilaktik choralar ham muhokama davomida alohida o'rin oldi. Sog'lom turmush tarzini shakllantirish, ya'ni to'g'ri ovqatlanish, chekish va spirtli ichimliklardan voz kechish, jismoniy faollikni me'yorlash, vaznni nazorat qilish hamda stress omillarini kamaytirish stenokardiya xurujlarini oldini olishda muhim omil ekanligi qayd etildi. Hamshira ushbu tavsiyalarni bemorga tushuntirishi, ularga rioya etilishini kuzatishi va zarur hollarda maslahatlar berishi lozimligi muhokama qilindi.

Xulosa: Yurak-qon tomir kasalliklari, xususan stenokardiya, bugungi kunda sog'liqni saqlash tizimida eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu kasallikning xavfi shundaki, u tezkor rivojlanib, miokard infarkti, yurak etishmovchiligi va hatto o'limga olib kelishi mumkin. Shuning uchun stenokardiyada bemorlarga ko'rsatiladigan hamshiralik parvarishining samarali tashkil etilishi katta ahamiyat kasb etadi.

Tahlillardan ko'rinib turibdiki, hamshira parvarishi nafaqat simptomlarni engillashtirish, balki kasallikning og'ir asoratlarini oldini olishga ham xizmat qiladi. Hamshiraning doimiy kuzatuv, dori vositalarini to'g'ri va o'z vaqtida qo'llashi, tezkor yordam choralarini amalga oshirishi bemorning hayotini saqlab qolishda hal

qiluvchi ahamiyatga ega. Bundan tashqari, bemorning ruhiy holatini qo'llab-quvvatlash, sog'lom turmush tarziga yo'naltirish va profilaktik tavsiyalar berish ham hamshira vazifasining ajralmas qismi hisoblanadi.

Shu asosda xulosa qilish mumkinki, stenokardiya bilan og'rigan bemorlarga ko'rsatiladigan hamshiralik parvarishi tibbiy amaliyotning ajralmas bo'lagi bo'lib, bemorning sog'lig'ini tiklash, hayot sifatini yaxshilash va kelgusidagi asoratlarni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Samarali hamshira parvarishi bemorning sog'ayish jarayonini tezlashtiradi va reabilitatsiya samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Назарова Ш., Садикова Н. Кардиология асослари. – Тошкент: Ибн Сино, 2018. Курбонова Д. Ички касалликлар пропедевтикаси. – Тошкент: Илм Зиё, 2020.
2. Мирзаев А., Холмуродов Б. Ички касалликлар ва ҳамширалик парвариши. – Тошкент: Тиббиёт, 2021.
3. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги. Кардиология бўйича клиник протоколлар. – Тошкент, 2022.
4. Braunwald E. Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine. – Philadelphia: Elsevier, 2020.
5. Lewis S.L., Dirksen S.R., Heitkemper M.M., Bucher L. Medical-Surgical Nursing: Assessment and Management of Clinical Problems. – St. Louis: Mosby, 2017.
6. Smeltzer S.C., Bare B.G., Hinkle J.L., Cheever K.H. Brunner & Suddarth's Textbook of Medical-Surgical Nursing. – Lippincott Williams & Wilkins, 2018.
7. European Society of Cardiology Guidelines on the Management of Stable Angina Pectoris. – European Heart Journal, 2019.
8. www.escardio.org – Yevropa Kardiologiya Jamiyati rasmiy sayti.
www.who.int – Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) rasmiy portali